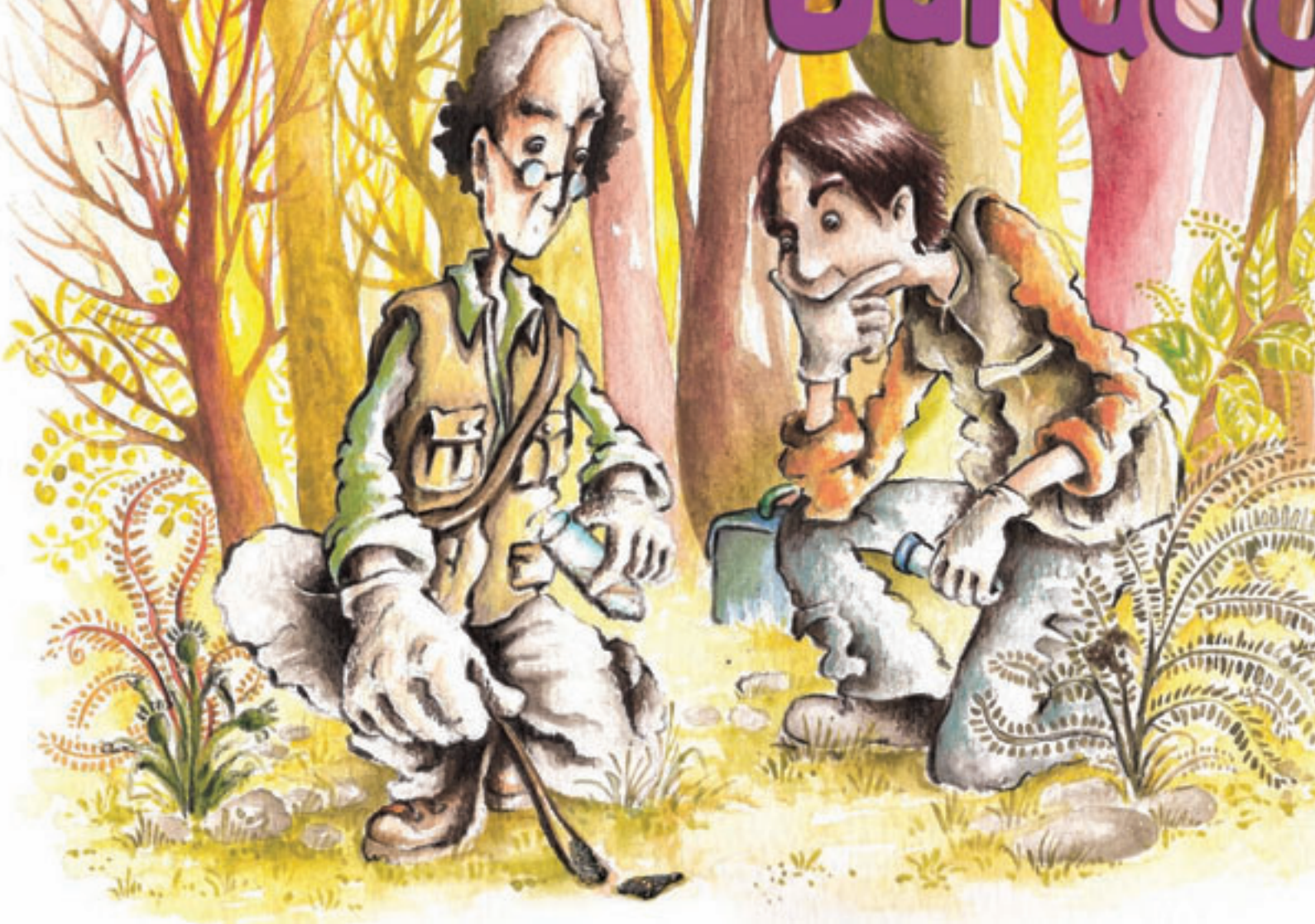

Burada

Yaban yaşamı konusunda bilimsel bir araştırma yapmak, bir dedektifin “iz sürmesine” benzer. Araştırmacılar, hayvanların izlerini, işaretlerini arayıp bulur ve yorumlar. Yaban yaşamı konusunda çalışan bir biyolog, araştırma yaparken doğada hayvanların izlerini sürer; işaretlerini bulmaya çalışır. Bu iz ve işaretler, koku, post, tüy, ayak izi, eşeleme, sürtünme izleri biçiminde olabilir. Örneğin, kirpileri inceleyen bir biliminsanı bu hayvanların doğada hangi izleri bıraktığını bilir. Bu izleri inceleyerek ipuçları elde eder ve bunları yorumlayarak

tahminlerde bulunur. Kirpilerin çamurda ya da karda bıraktıkları ayak izlerini ve çevrede bıraktıkları diğer izleri de tanır. Ancak hayvanları inceleyen her yaban yaşamı araştırmacısının tanıması gereken izlerden biri de “dışkı”dır.

Hayvanların dışkıları onların yaşam biçimine ilişkin birçok ipucu sağlar. Bir hayvanın sağlıklı olup olmadığını, nelerle beslendiğini, mevsimlere bağlı olarak değişen besinlerini, yavruyken ya da yetişkinken yediklerini, dışkısını inceleyerek öğrenebiliriz. Örneğin, bir ayının

Kim Geçti?

sonbaharda daha çok balıkla, ilkbaharda da ağırlıkla böğürtlen gibi meyvelerle beslendiğini anlayabiliriz. Ya da belirli bir bölgede yaşayan tilkilerin dah çok böceklerle beslendiğini, ancak yine aynı bölgede yaşayan çakalların böcekleri besin olarak daha az tükettiğini yine dışkılarından öğrenerek karşılaştırma yapabiliriz. Ayrıca dışkıları birbirine çok benzeyen hayvan türlerini birbirinden ayırt edebilmek için de "DNA analizi" yapılır. Bu yöntem, bir hayvanın genetik özelliklerine ilişkin pek

çok bilgi sağlar. Örneğin, türünü, cinsiyetini bu yöntem sayesinde öğrenebiliriz.

Uzmanlar, hayvanların dışkılarını çok iyi tanısa da hastalıklardan ve asalak canlılardan kendilerini korumak için çok dikkat eder. Özellikle ellerinde yara varsa mikrop kapma olasılıkları daha da artar. Bu nedenle koruyucu eldivenler takmaya özen gösterirler. Dışkı örneklerini alırken de bir sopa kullanırlar. DNA analizi yapılacak olan

Araştırmacılar, doğada buldukları dışkı örneklerinin fotoğraflarını çekerler. Bu fotoğrafları çekerken, dışkı örneğinin yakınına büyüklüğünü tanıdığımız bir nesne de koyarlar. Böylece fotoğrafa baktığımızda dışkı örneğinin büyüklüğünü az çok tahmin edebiliriz.

Karaca dışkısı

Kurt dışkısının içinde avladığı yaban domuzunun kıllarını görebilirsiniz.

Geyik dışkısı

Vaşak dışkısı

Toplanan dışkı örnekleri kurutularak ya da alkol içinde saklanır. Bu fotoğrafta içinde alkol bulunan tüplere alınmış dışkı örnekleri görülüyor.

dışkının alkol içinde saklanması gerektiğinden, bunlar özel tüplerin içine koyulur. Ayrıca dışkılar kuru ve serin bir ortamda da saklanabilir. Kimi uzmanların dışkı koleksiyonları bile vardır. Gerekteğinde koleksiyonlarındaki dışkıları tekrar tekrar incelerler.

Diyelim ki yaban yaşamı konusunda çalışan bir araştırmacısınız ve arazide karşınıza bir dışkı çıktı. Bu durumda unutmamanız gereken pek çok şey var. Örneğin, büyük hayvan türlerinin dışkıları daha küçük yapılı türlerinkilere göre daha büyük olur. Ancak dışkının büyüklüğünün ve biçiminin tek başına yeterli veri

sağlamadığı durumlarda araştırmacı dışkının içeriğini, bulunduğu alanı, dışkının yapıldığı yeri (taş üstü, patika üzeri, mağaranın içi gibi) göz önüne alarak hangi hayvana ait olduğunu belirlemeye çalışır. Araştırmacılar, dışkının içindeki bitki ve hayvan kalıntılarını inceleyerek hayvanın neler yediğini bulurlar.

Etobur hayvanların dışkısı çoğunlukla uzun, silindirik biçiminde ve uçlara doğru sivridir. Otoburların dışkısı, daha çok yuvarlak biçimli ve küçük yapılıdır. Küçük, hafif yassı bir küreye benzeyen bir dışkı bir tavşana ait olabilir. Bir fareninse pirinç tanesi biçiminde ve büyüklüğünde dışkısı vardır. Geyiklerin dışkısıysa genellikle öbekler halinde bırakılmış yuvarlak, bir tarafı hafifçe çukur toplardan oluşur.

Dışkının rengi de hayvanların neler yediği hakkında ipucu verir. Koyu renkli dışkı etobur bir hayvanın bol et yediğini

Bu fotoğraflarda farklı bozayı dışkıları görülüyor. Bu dışkıları bırakan bozayların her birinin farklı besinlerle beslendiklerini, kimilerinin taze, kimilerininse eski olduklarını tahmin etmek zor değil. Bu dışkılardan 1 numarayla gösterileni en taze olanı ve içinde bol meyve artığı bulunuyor.

2 numaralı olanı biraz daha eski; 3 numaralı olan bundan da eski; 4 numaralıysa en eskisi. Bunun içinde yalnızca bozayının yediği tohumlar kalmış. Dışkının diğer bölümleri yağmurlarla akıp gitmiş.

gösterir. Otobur bir hayvan içinse koyu renk dışkı bol nemli bitkilerin tüketildiğine işaret eder. Kurumuş, içindeki suyu tümüyle kaybetmiş ve çok eski bir dışkı beyaz renkte olur.

İnlerde, kovuklarda yuva yapan türler genellikle yuvalarının dışına dışkıları. Dağ aslanları, kurtlar gibi kimi hayvanlar da yaşam alanlarını dışkılarıyla işaretler. Böylece bu alanda yaşadıklarını belli ederler. Bu, öncelikle aynı türden ya da aynı sürüden olan diğer bireylere bilgi vermeye yarar. Ayrıca farklı türleri ya da sürüleri kendi alanlarından uzak tutmaya da yarar.

Zuhal Özer
Fotoğraflar: Özgün Emre Can
Çizimler: Ayşe İnan Alican

Kaynaklar:
Brown, R. W., Lawrence, M. J., Pope, J., "Animal Tracks, Trails and Signs", 1993.

